

**Advies Beveiliging
Scholen Zuidoost**

Amsterdam, september 1989
Bureau Criminaliteitspreventie
B. van Dijk, A. van Hoek,
H.J. Korthals Altes en H. Stienstra

INHOUDSOPGAVE

	Pagina:
1 INLEIDING	1
2 ONDERZOEKSGEGEVENS	2
2.1 Top vijf van meest schadegevoelige scholen	2
2.2 Omvang per delictsoort	5
2.3 Tijdstip van incidenten	6
2.4 Verdeling van incidenten naar gebouwtype	8
2.5 Vandalisme nader bekeken	9
2.6 Inbraak nader bekeken	11
2.7 Brandstichting nader bekeken	13
2.8 Belangrijkste conclusies onderzoeksgegevens	15
3 PREVENTIEVE AANPAK	16
3.1 Uitgangspunten	16
3.2 Basismaatregelen	17
3.3 Aanvullende maatregelen	21
3.4 Procedure	23

Literatuur

Bijlage: totaaloverzicht schade per school en geadviseerde maatregelen per school.

1 INLEIDING

De laatste tijd signaleert de afdeling Onderwijs van de Stadsdeelraad Zuid-Oost dat de scholen in haar gebied zeer frequent slachtoffer worden van met name vandalisme, brandstichting en inbraak.

Ad hoc wordt wel geprobeerd hier iets tegen te doen, maar een structurele aanpak van het probleem ontbreekt vooralsnog. Aangezien hier wel duidelijk behoefte aan bestaat, maar de kennis om zo'n structurele visie te ontwikkelen nog ontbreekt, heeft afdeling Onderwijs het Bureau Criminaliteitspreventie in de arm genomen. Zij heeft dit bureau als opdracht meegegeven een op onderzoek gebaseerd beveiligingsadvies voor 16 scholen in Amsterdam Zuid-Oost op te stellen. Het betreft 15 openbare basisscholen en een school voor voortgezet onderwijs. Het onderzoek is opgebouwd uit twee delen.

Allereerst zijn om een beeld van de omvang en de spreiding van de problemen te krijgen de incidenten waar de scholen in 1988 het slachtoffer van zijn geworden, geïnterviewd. Hiertoe is de administratie van de afdeling Onderwijs doorgelicht. Een totaaloverzicht per school is terug te vinden in de bijlage. Een nadere analyse van de incidenten wordt in hoofdstuk 2 gepresenteerd, alwaar ook een scholenranglijstje ontwikkeld zal worden waaruit valt af te lezen welke scholen de hoogste prioriteit bij de aanpak van problemen dienen te krijgen. Voor het delict inbraak zijn aanvullende gegevens van de politie (Bureau Flierbosdreef) geanalyseerd.

Aanvullend op het cijfermatige onderzoek is er onderzoek op lokatie verricht door een beveiligingsdeskundige. Deze heeft de 16 scholen geïnspecteerd en gesprekken gehouden met de schoolhoofden.

Doel hiervan was om een beeld te krijgen van de huidige beveiligingssituatie van de verschillende scholen, deze te evalueren en inzicht te verwerven in de effectiviteit en praktische haalbaarheid van andere, eventueel in de toekomst te nemen beveiligingsmaatregelen.

Tijdens het lokatie-onderzoek werden overigens ook de via de afdeling onderwijs achterhaalde cijfers gecheckt en indien nodig, aangevuld en gecorrigeerd.

Op grond van de resultaten van beide onderzoeken zullen in hoofdstuk 3 de aanbevelingen gepresenteerd en uitgewerkt worden. Opgemerkt zij dat het hier algemene aanbevelingen betreffen die voor **alle** scholen gelden. Doel was immers het ontwikkelen van een **structurele** aanpak. Specifieke aanbevelingen per school zijn terug te vinden in de bijlage.

Op deze plaats willen wij graag de mensen bedanken die gegevens hebben aangeleverd. Van de afdeling Onderwijs bedanken we de heer Klos en mevrouw Roeland, van het politiebureau Flierbosdreef de heren Joustra en Rantung en van de 16 onderzochte scholen de schoolhoofden.

2 ONDERZOEKSGEGEVENS

Alvorens tot advisering over te gaan worden eerst enkele belangrijke gegevens op een rijtje gezet. Deze gegevens zijn ontleend aan de administratie van afdeling Onderwijs van de Stadsdeelraad Zuidoost en aan de interviews met de hoofden van de onderzochte scholen. De gegevens van de afdeling Onderwijs betreffen allen het jaar 1988. De schoolhoofden spreken uit hun - soms 18 jaar lange - ervaring.

Daarmee worden vragen beantwoord zoals:

- Op welke scholen zijn de problemen het grootst?
- Wat gebeurt er precies?
- Op welke tijdstippen gebeurt het?
- Op welke plek (bij welk gebouw) gebeurt het?

Wanneer het antwoord op deze vragen bekend is, ontstaan er mogelijkheden voor een gericht advies. Bij de cijfers zoals weergegeven in de volgende paragrafen moet worden aangetekend, dat deze mogelijk aan de lage kant zijn. Niet alle schades die in 1988 zijn aangericht worden ook in 1988 geboekt. De afwikkeling van sommige schadegevallen kan tot 6 maanden duren.

Ook worden kleine schades niet altijd aan Onderwijs doorgegeven.

De kleine niet-herstelde schades aan een school kunnen soms in hun totaliteit behoorlijk oplopen.

De cijfers van Onderwijs zijn steeds gechecked met de kennis van de schoolhoofden en voor wat betreft het delict inbraak ook met politiegegevens.

Door deze correcties en aanvullingen kunnen de cijfers van Onderwijs een goede basis voor het treffen van preventieve maatregelen worden genoemd.

2.1 Top vijf van meest schadegevoelige scholen

Welke scholen hebben het meest te lijden onder inbraak, vandalisme en brandstichting? De tabel geeft een totaaloverzicht van het aantal incidenten en de daarbij optredende schade.

Tabel 1: Totaaloverzicht van materiële schade aan scholen, 1988
(in guldens)

School	Vandalisme		Inbraak		Brandstichting		Totaal		Aantal	Schade
	aantal-	schade	aantal-	schade*	aantal-	schade	aantal-	schade	leerlingen	per leerling
	incid.		incid.		incid.		incid.			
De Blauwe Lijn	8	2.634	2	2.556	-	-	10	5.190	389	13,34
De Brink	22	14.672	6	2.050	3	5.000	31	21.640	508	42,59
Bijlmerhorst	7	1.218	7	4.128	-	-	15	5.550	681	8,14
Bijlmermontess.	8	2.705	-	-	1	279	9	2.984	337	8,85
Bijlmerdriesch.	17	9.532	3	6.405	1	3.231	21	19.175	403	47,58
Cornelis Jetses	-	-	1	?	-	-	1	?	45	?
Holendrechtsch.	8	2.700	1	557	4	14.860	13	18.119	230	78,77
De Meent	15	7.770	5	3.100	1	2.270	21	13.140	379	34,67
16 ^e Montessori	12	4.530	4	275	-	-	16	4.805	340	14,13
De Nellestein	8	5.135	1	753	-	-	9	5.890	394	14,94
De Rozemarn	22	5.860	8	2.300	-	-	30	8.153	292	27,92
De Schakel	20	5.330	2	400	-	-	22	5.700	448	12,70
De Tambourijn	7	6.470	-	-	-	-	7	6.470	479	13,50
Vijzelmolen/ Knotwilg	17	8.430	-	-	1	920	18	9.350	266	35,15
SGS Reigersbos	14	1.151	1	693	1	964	16	2.808	?	?
Contardo Ferrini	9	3.230	-	-	-	-	9	3.230	?	?
Totaal	194	81.367	41**	23.217	12	27.542	247	132.108		

*= Het gaat hier alleen om de braakschade, niet om de schade ontstaan door diefstal.

**= Naast de 41 "gewone" inbraken waren er nog 7 inbraken, waarbij men binnen de school (aanzienlijke) schade aanrichtte. Omdat in deze gevallen vernieling kennelijk het motief was, zijn ze bij vandalisme opgenomen.

Wanneer we de tabel overzien glijdt het oog al gauw naar het getal rechts onderaan: een totaalschade van f 132.108,- oftewel gemiddeld ruim 8.000 gulden per school.

Wanneer we het gemiddelde leeringenaantal stellen op 400, betekent het een schade van f 20,- per leerling. Voor dat geld konden alle kinderen een keer gratis naar de Efteling.

Bekijken we hoe het totaalbedrag tot stand komt, dan zien we enorme verschillen tussen de scholen. Laten we de Cornelis Jetseschool (die eigenlijk buiten Zuidoost ligt, in Driemond) even buiten beschouwing dan zien we de totaalschade variëren tussen f 2.800,- en f 22.000,-. De laatste school heeft dus bijna 8x zo veel schade als de eerste.

Wanneer we de schade relateren aan het aantal leerlingen, komen de verschillen er nog sterker uit. De duurste school qua schade (f 78,77 per leerling) komt bijna 10x hoger uit dan de goedkoopste (f 8,14).

Om de meest problematische scholen aan te kunnen wijzen, kijken we echter niet alleen naar de totaalschade. We bekijken ook hoe dit totaal is opgebouwd. Eén brandstichting kan de totaalschade enorm opdrijven, maar zo'n geval bestempelt de school nog niet tot problematisch. Om een top vijf van meest problematische scholen samen te stellen, bekijken we de tabel per regel.

"De Brink" springt er uit als topper. Hier scoren alle drie de delictsoorten hoog zowel qua aantal als qua schade.

De **Bijlmerdrieschool** vertoont een zelfde beeld. Het aantal delicten en de schade liggen hier wel wat lager dan bij De Brink, maar de schade per leerling is zelfs iets groter.

De **Meent** kan ook met de vorige twee scholen vergeleken worden, al is het beeld qua schade wat gematigder.

De **Holendrechtsschool** heeft een relatief hoge totaalschade, vooral als gevolg van brandstichting. De schade per leerling is zelfs extreem hoog te noemen. Bij het toekennen van de vijfde plaats kan men twijfelen tussen Vijzelmolen en Rozemarn. Let men op de frequentie van vandalisme en vooral inbraak, dan krijgt de **Rozemarn** de vijfde plaats. Vindt men de totaalschade en de schade per leerling belangrijker criteria, dan valt de keus op de **Vijzelmolen**.

2.2 Omvang per delictsoort

In tabel 1 ging het om de verschillen per school. Om verschillen per delictsoort er duidelijker uit te laten springen maken we een samenvattende tabel.

Tabel 2: Omvang van drie delicten

	Aantal incidenten		Schade		Schade
	abs	perc.	abs	perc.	per incident
vandalisme	194	78	81.367	61	419
inbraak*	41	17	23.217	18	566
brandstichting	12	5	27.524	21	2.293
	—	—	—	—	
totaal	247	100	132.100	100	

*= Het schadebedrag heeft betrekking op de braakschade (schade aan het gebouw, kasten en dergelijke die opengebroken zijn). De buit (ontvreemde goederen) wordt in paragraaf 2.6 nader bekeken.

Uit de tabel valt op te maken dat vandalisme het grootste aandeel heeft, niet alleen qua schade (61%) maar vooral qua aantal incidenten (78%). Brandstichting heeft slechts een klein aandeel in het aantal incidenten (5%), maar vormt een wezenlijk deel van de totale schade (21%). Dit leest men ook af in de laatste kolom (schade per incident).

Overige problemen

We hebben tot nu toe alleen problemen aangeroerd, die materiële schade met zich meebrengen. Uit de interviews met schoolhoofden blijkt echter, dat soms ook niet-materiële problemen aan de orde zijn. Daaronder vallen bijvoorbeeld hinderlijk (lesversturend) voetballen, lawaai-overlast van brommers, gluren, intimidatie en bedreiging. Buiten de schooluren komt daar bij sommige scholen als probleem bij: het rondhangen van junks. Als kinderen daar de volgende morgen in de zandbak de spuiten van vinden, is dit niet alleen hinderlijk, maar zelfs gevaarlijk (vanwege besmettingsrisico).

Ook het uitlaten van honden op het terrein en in de zandbak heeft dit effect, zij het in minder ernstige mate.

Bij de volgende scholen zijn door de schoolhoofden één of meer vormen van de genoemde niet-materiële problemen aangegeven:

- Bijlmerhorst (angst, bedreiging door oudere jeugd).
- Bijlmermontessori (zeer onveilig tunneltje in nabijheid).
- Bijlmerdrieschool (angst door schietpartij met inbreker).
- Holendrecht ("zitten te blowen terwijl kleuters buiten spelen").
- De Brink (rondhangende verslaafden van ± 18 jaar).

We diepen dit type problemen hier niet verder uit. Niet omdat ze niet belangrijk zouden zijn, maar omdat de preventieve aanpak die we adviseren (hoofdstuk 3) niet alleen de materiële, maar tegelijkertijd ook voor een belangrijk deel de niet-materiële problemen helpt voorkomen.

2.3 Tijdstip van de incidenten

De niet-materiële problemen, zoals lesversturend voetballen, treden vooral tijdens schooluren op. Kenmerk van de wél materiële problemen is juist, dat ze voor het overgrote deel **buiten** de schooluren optreden. Uit de interviews met de schoolhoofden blijkt, dat de schoolterreinen vaak een ontmoetingsfunctie hebben voor jeugd uit de buurt (en in sommige gevallen voor groepjes drugsverslaafden). De scholen liggen veelal afgelegen, buiten het zicht van woningen en passanten. Soms geeft het gebouw nog beschutting tegen wind en regen door luifels en dakoverstekken. Kortom, ze vormen een ideale ontmoetingsplaats voor de jeugd. Echter, juist door de afwezigheid van toezicht loopt het snel uit de hand. Er is immers geen enkele rem van buitenaf om kattenkwaad uit te halen. En wanneer jongeren elkaar onderling opstoken, valt de interne rem ook uit en stapelt het ene incident zich op het andere. Wat begint als een geintje ("kom jongens, iemand durft toch wel die grote ruit in te gooien") kan eindigen in het kort en klein slaan of in de fik steken van het interieur. Een veel gehoorde stelling van de schoolhoofden is, dat het risico vooral in de vakanties verhoogd is. Niet alleen omdat de school dan lang achtereen leeg staat, maar ook omdat de jeugd zich gaat vervelen. Met de incidentgegevens van de afdeling Onderwijs kunnen we die stelling (hypothese) toetsen.

Tabel 3: verdeling van incidenten over het jaar, 1988

	Vandalisme	Inbraak	Brandstichting	Totaal
januari	1	-	-	1
feburuari	3	2	-	5
maart	14	10	3	16
april	20	10	-	33
mei	31	1	-	32
juni	26	4	1	31
juli	31	3	3	37
augustus	11	6	-	17
september	19	6	1	26
oktober	14	5	-	19
november	15	4	2	21
december	5	3	-	8
	—	—	—	—
totaal	190	46	10	246
gemiddeld per maand	15,8	3,8	0,8	20,5

Uit de tabel blijkt dat vandalisme in de periode mei tot en met juli een piek beleeft. Inbraak kent een extreme uitschieter in april, en is ook in de periode augustus tot en met oktober hoger dan gemiddeld. De brandstichtingen¹ komen in kleine golfjes door het jaar heen voor. De aantallen zijn te klein om hierover conclusies te trekken.

Kijken we naar het totaalbeeld (dat overigens grotendeels door het vandalisme wordt bepaald) dan zien we dat de periode april tot en met juli het heftigst is. De periode augustus tot en met november hangt rond het gemiddelde. De donkerste wintermaanden scoren relatief laag.

Bekijken we deze resultaten, dan lijkt het erop dat de schoolhoofden in hun veronderstelling gesteund worden: in de zomermaanden is het risico verhoogd. Dat begint echter al in april. Vanaf het begin van de paasvakantie tot halverwege de zomervakantie is het extra oppassen geblazen. Tenminste: als het jaar 1988 representatief is voor andere jaren. De "schade-thermometer" zou eigenlijk vanaf 1 januari 1989 continu bijgehouden moeten worden!

¹ Er zijn in 1988 12 brandstichtingen geweest (zie tabel 1 en 2). In 2 gevallen was geen datum bekend, waardoor in tabel 3 het aantal op 10 uitkomt.

2.4 Verdeling van incidenten naar gebouwtype

Voor een gericht preventie-advies is het nodig te weten op welke gebouwen zich de agressie richt. Zijn het de hoofdgebouwen, de bijgebouwen of de noodgebouwen die het vaakst de klos zijn?

Alle scholen (op één na) hebben naast het hoofdgebouw een gymgebouw, zes scholen hebben ook een hulpgebouw (meestal een noodgebouw, ook wel semi-permanent gebouw genoemd).

Sommige scholen hebben twee hoofdgebouwen.

Tabel 4: verdeling van incidenten² naar gebouwtype

	Aant. geb.	Aant. abs	incid. relat.	Schade abs	Schade rel. per incid.	Schade per incid.	Aant. incid. per gebouw
hoofdgebouw	19	146	67	72.679	68	497	7,7
gymgebouw	15	35	16	24.179	22	690	2,3
hulpgebouw	6	37	17	10.445	10	282	6,2
	—	—	—	—	—	—	—
totaal	40	218	100	107.300	100	492	5,5

Uit de tabel blijkt duidelijk dat de schade aan hoofdgebouwen het grootst is. De schade aan gymgebouwen is echter zeker niet te verwaarlozen. Qua schade telt dit type gebouw zwaarder mee dan qua aantal. Dat komt omdat de schade per incident relatief hoog is. Bij de hulpgebouwen is dit bedrag juist laag. De frequentie is echter hoog: het gemiddelde aantal incidenten per hulpgebouw ligt nauwelijks lager dan bij hoofdgebouwen.

Hulpgebouwen zijn ook uit ander onderzoek³ als vandalismegevoelig naar voren gekomen. Eén van de verklaringen is dat men denkt: 't is toch maar tijdelijk, dat mogen we best wat versnellen.

² De gevallen waarin het gebouwtype onbekend is zijn uit de tabel weggelaten.

³ Zie bijvoorbeeld 'Defensible Space in Amsterdam' 1987.

2.5 Vandalisme nader bekeken

Uit de administratiegegevens van de afdeling onderwijs valt in vrijwel alle gevallen op te maken wat er in geval van vandalisme vernield is. Onderstaand een overzicht in tabelvorm.

Tabel 5: vernielde objecten bij vandalisme

	Absoluut	Relatief
ruiten	149	77%
dakbedekking	7	4%
muurwerk (graffitti)	7	4%
bestrating (tegels)	6	3%
deuren	6	3%
overige*	18	9%
	—	—
totaal	193	100%

*= waaronder zonweringen, brievenbussen, hekken en speeltoestellen.

Ruiten springen sterk naar voren als vernield object: in 149 gevallen (77%) werden ruiten vernield. En vaak niet één, maar soms wel 10 tegelijk. Het totaal aantal vernielde ruiten komt voor 1988 op maar liefst 694! Niet alle vernielingen hoeven opzet te zijn. Het kan soms ook per ongeluk gaan, bijvoorbeeld als gevolg van een verkeerd gemikte (of slecht gestopte) voetbal. Het speelterrein is immers openbaar, dus zal ook door de jeugd uit de buurt als voetbalterrein worden gebruikt.

Waarom sneuvelen nu juist de ruiten? Een veel gehoorde verklaring, ook van vernielers zelf⁴, is dat het gerinkel zo'n kick geeft. Het geeft veel meer bevrediging om een ruit in te gooien dan om een stuk dakleer los te trekken, om maar een voorbeeld te noemen. Er is nog een tweede (minder hoogstaande) verklaring: ruiten zijn kwetsbaarder dan overige gebouwonderdelen (met name voor voetbalspel).

Vergeleken bij de ruiten vallen de overige objecten vrijwel in het niet. Eén kanttekening moeten we daarbij maken: graffiti wordt maar sporadisch gemeld aan de afdeling Onderwijs, omdat het niet wordt hersteld, zoals de andere schade. Een school heeft er geen belang bij om gevallen van graffiti door te geven, dus laat men het heel vaak achterwege. Tijdens de rondgang langs de scholen bleek dat 6 van de 16 scholen relatief veel last hebben van graffiti. Bij sommige scholen doet men "het" zelfs op de ramen (de muren zijn al vol gekliederd).

⁴ Zie bijvoorbeeld "Amsterdammertjes vernielen", 1983.

afbeelding 1: bij sommige scholen worden zelfs de ramen beklad

Twee factoren werken een concentratie van graffitti in de hand:

- ligging in het zicht van de metro (het geeft een kick om steeds je eigen werk te zien als je er langs rijdt);
- semi-permanente gebouw (de barak-achtige uitvoering dwingt nauwelijks ontzag af, en de vlakke gevelbeplating is er een prima ondergrond voor).

De 6 scholen waar graffitti in meerdere of mindere mate als een plaag wordt gezien, zijn de volgende:

- De Schakel (schoonmaakkosten gecijferd op f 26.000,-);
- De Blauwe Lijn;
- Contardo Ferrini;
- De Tambourijn;
- 16e Montessori;
- De Meent.

Wanneer we deze lijst vergelijken met de top 5 van materiële schades (paragraaf 2.1) valt op, dat maar één school in beide lijstjes voorkomt (De Meent). Graffitti is kennelijk geen voorspeller van andere (zwaardere) vormen van criminaliteit, of althans geen betrouwbare.

2.6 Inbraak nader bekeken

Uit de administratie van Onderwijs is in de meeste gevallen op te maken hoe men het gebouw binnen is gekomen. In het kader van preventie is kennis over de modus operandi nuttig om op zak te hebben.

Onderstaand geven we van de modus operandi een overzicht in tabelvorm. Vanwege de opvallende verschillen met landelijke gegevens over de modus operandi bij woninginbraak, hebben we de relatieve aantallen van woningen en scholen tegenover elkaar gezet.

Tabel 6: modus operandi bij school- en woninginbraken, procentueel

	Scholen Zuid-Oost (n= 48)	Woningen ⁵ 6 Nederlandse gemeenten (n= 3600)
ingooien/inslaan ruit	43	18
forceren raamsluiting	22	13
forceren deursluiting	23	34
uitnemen ruit	6	3
overig	6	32
	—	—
totaal	100	100

Ook bij inbraak zijn de ruiten veel vaker de klos dan de andere gevelonderdelen van de school. Het verschil met woningen op dit punt kan gedeeltelijk verklaard worden door de afgelegen ligging van scholen. De kans dat het gerinkel opgemerkt wordt is dan minder groot dan bij woningen, die meestal in de onmiddellijke nabijheid van andere woningen liggen. In 10 gevallen (20%) is het de inbrekers niet gelukt om binnen te komen. In die gevallen durfde men de lawaaiïge methode "ruit ingooien" niet toe te passen of is men gestoord doordat het luid alarm afging.

Braakschade

De schades in de kolom "inbraak" van tabel 1 geven de braakschade weer. Wanneer we de gemiddelde braakschade van de onderzochte inbraken berekenen, komen we op een bedrag van f 750,-. Dit bedrag is uit te splitsen naar braakschade binnen en braakschade buiten. De laatste is ontstaan bij het binnendringen van het gebouw en bedraagt gemiddeld f 530,-.

⁵ Bron van de woninginbraakcijfers: Modus Operandi Woninginbraken, Onderzoekverslag, 1989.

De eerste kan op twee manieren zijn ontstaan: of men heeft afgesloten kasten, laden etc. geforceerd, of men heeft de vernielingen aangericht zonder het doel iets te openen. In dat geval is het motief baldadigheid, wraak of frustratie (bijvoorbeeld omdat de waardevolle spullen in een kluis bleken te zitten, die men niet open kreeg). In enkele gevallen is zelfs na inbraak brand gesticht binnen in de school (zie paragraaf 2.7). Het zal daarom niet verbazen, dat de braakschade binnen vrij hoog is.

Bij de gevallen waarin een binnenschade werd opgegeven, bedroeg deze gemiddeld ruim f 2.000,-.

Buit

Welke buit staat er nu tegenover de relatief hoge braakschade? Hiervoor hebben we een andere bron moeten aanboren: de processen verbaal (aangiften) die bij de politie (Bureau Flierbosdreef) bewaard worden. Het gaat om 33 verbaalen, 25 met betrekking tot inbraak en 8 met betrekking tot insluiping. Van de pogingen is kennelijk geen aangifte gedaan.

Tabel 7: verdeling naar type ontvreemde goederen bij inbraak

	absoluut	als percentage van het totaal aantal inbraken/insluipingen
t.v., video, hifi	9	27
kantoorartikelen	7	21
privé-bezittingen	5	15
gymspullen (b.v. ballen)	4	12
geld	4	12
foto-/filmapparatuur	3	9
spelletjes/speelmate- riaal	3	9
overig*	8	24
niets	4	12
onbekend	2	6
	—	
Totaal	49	

*= Onder "overig" vallen: boeken, kleding (elk 2x), papieren, sleutels, naaimachine, tuinartikelen (elk 1x).

Uit de tabel blijkt dat slechts bij 12% van de inbraken niets werd ontvreemd. Daarvan was in twee gevallen de reden, dat de dader op heterdaad werd betrapt door de gealarmeerde bewakingsdienst. Bij één geval was de reden onbekend en bij het laatste geval is er brand gesticht en was dus niet diefstal, maar brandstichting het motief.

We concluderen dat bij inbraak en insluiping materieel gewin verreweg het belangrijkste motief is. De soorten ontvreemde goederen zijn zeer divers. Twee soorten springen er enigszins uit: audio-visuele apparatuur en kantoorartikelen.

De totale waarde van de ontvreemde goederen bedraagt ruim f 27.000,-. Het gemiddelde per inbraak/insluiping ligt op ruim f 800,-. In tabel 2 zagen we, dat de braakschade bij inbraak gemiddeld ruim f 550,- bedraagt.

De braakschade is groot ten opzichte van de buit. De inbraak levert niet eens zo veel méér op dan de schade die er door wordt veroorzaakt. De totale schade van een inbraak beloopt gemiddeld ruim f 1.350,-.

2.7 Brandstichting nader bekeken

In de kolom "brandstichting" van tabel 1 zagen we, dat er in 7 scholen één of meer gevallen van brandstichting bekend zijn in 1988. In totaal gaat het om 12 gevallen en een schade van ruim f 27.500,-. De totale schade per geval kan hoger zijn, omdat men het deel van de schade dat door de verzekering gedekt wordt niet altijd doorgeeft aan Onderwijs.

Hoe is deze schade opgebouwd, als we kijken naar de aard van de brand?

Om daar inzicht in te krijgen groeperen we de gevallen van brandstichting naar de plaats van de brand: op het terrein, aan de gevel, aan de binnenzijde.

Tabel 8: brandstichtingen gegroepeerd naar plaats van de brand

Plaats	Beschadigd object	Schade (in gld.)	
- op het terrein:	speeltoestellen, zandbak	920	
totaal terrein:			920
- aan de gevel:	brievenbus	280	
	gevel, algemeen	964	
	gevel, algemeen	2.270	
	gevel: ruiten	2.000	
	dak (f 375,-) + alarminstallatie (f 9.975,-)	10.350	
totaal gevel:			15.864
- binnenzijde school:	meubilair	3.231	
	raam	450	
	onbekend	950	
totaal binnenzijde			4.631
- plaats onbekend:		170	
		2.338	
		3.522	
totaal onbekende gevallen			6.030

Uit de tabel blijkt dat de schade aan de gevel de hoogste kostenpost vormt, opgebouwd uit 5 gevallen van brandstichting. Dit bedrag wordt opgedreven door een geval, waarbij de alarminstallatie beschadigd werd: dit kostte bijna 10.000 gulden. Op de tweede plaats komt de schade aan het interieur, veroorzaakt door 3 gevallen van brandstichting. De schade door brandstichting op het terrein, veroorzaakt door één geval, vormt slechts een fractie van de totale schade door brandstichting.

2.8 Belangrijkste conclusies onderzoeksgegevens

Voordat we overstappen op het hoofdstuk "preventie", zetten we de belangrijkste conclusies die het onderzoek heeft opgeleverd op een rijtje:

- top vier van materiële schade: De Brink, Bijlmerdrieschool, De Meent, Holendrechtschool.
Voor De Brink, De Bijlmerdrieschool en de Holendrechtschool geldt, dat hier niet-materiële problemen bovenop komen (bijvoorbeeld overlast door rondhangende drugverslaafden);
- vandalisme vormt de grootste schadepost, zowel qua aantal incidenten als aan schadebedrag. Vooral ruiten worden vernield. Ook bij inbraak en brandstichting sneuvelen veel ruiten.
- De maanden april tot en met juli scoren qua aantal incidenten belangrijk hoger dan de andere maanden in 1988;
- hoofdgebouwen vormen een belangrijker doelwit voor agressie dan de gym- en hulpgebouwen: bijna 70% van de incidenten en van de schade betreft de hoofdgebouwen.

3 PREVENTIEVE AANPAK

3.1 Uitgangspunten

Op een aantal scholen, waaronder de meest geplaagde, zijn preventieve maatregelen genomen. Meestal hebben deze het karakter van ad-hoc maatregelen: is er schade aan het dak doordat men langs een regenpijp omhoog is geklommen, dan wordt op die plek een anti-klimvoorziening aangebracht. Enige tijd later klimt men langs een andere regenpijp omhoog, en krijgt die ook een anti-klimvoorziening. Andere voorbeelden van ad-hoc maatregelen:

- provisorische ontwerpaanpassingen;
- dichtspijkeren van vaak vernielde ruiten;
- aan alle scholen een paar bussen tolueen verstrekken, waarmee ze zelf graffiti kunnen schoonmaken.

Duidelijk is dat men met zulke maatregelen achter de feiten aan blijft lopen. Wil men de ontwikkelingen werkelijk voor blijven, dan is een structurele aanpak noodzakelijk.

We zetten de uitgangspunten voor een gestructureerde aanpak hieronder op een rijtje.

- Niet één enkele maatregel, maar een pakket van maatregelen.
- Maatregelen zijn getoetst op hun onderlinge samenhang (doorkruisen niet elkaars werking).
- Maatregelen worden volgens een uitvoeringsplan ingevoerd (niet stukje bij beetje).
- Andere betrokkenen zijn van de plannen op de hoogte (samenwerking).
- Er is een plan (en een budget) om de ingevoerde maatregelen in stand te houden.
- De maatregelen zijn (deels) zichtbaar en herkenbaar voor de buitenwereld (duidelijk dat er iets gedaan en veranderd is).

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bouwstenen voor een structurele aanpak aangedragen.

Dit gebeurt op basis van:

- de probleemanalyse (hoofdstuk 2);
 - de individueel aan te bevelen maatregelen per school (bijlage).
- Uit deze beide onderdelen blijkt dat er een onderscheid is aan te brengen naar:
- basismaatregelen, voor alle scholen toepasbaar en essentieel onderdeel van elk individueel beveiligingsplan (zie paragraaf 3.2);
 - aanvullende maatregelen, waaruit per school desgewenst een keuze gemaakt kan worden (zie 3.3).

Tenslotte wordt (in 3.4) een procedure geschetst voor de implementatie van de adviezen die gegeven worden in 3.2 en 3.3.

3.2 Basismaatregelen

Bestemmingswijziging schoolterrein:

De huidige bestemming van de schoolterreinen is: openbaar gebied¹. Dit heeft men niet voor niets gedaan. De terreinen werd een belangrijke functie als buurtspeelterrein toegekend. Thans brengt deze openbare functie echter zoveel schade met zich mee (vooral als gevolg van vernieling, zoals uit hoofdstuk 2 gebleken is) dat men zich ernstig de vraag moet stellen of de schoolterreinen nog wel op hun openbare functie berekend zijn. Privatisering van het terrein is een basismaatregel waar men bij de meeste scholen vrijwel niet meer onderuit kan. Wanneer onbevoegden het terrein betreden kan men deze sommeren het terrein te verlaten en wanneer men dit niet doet, hulp van de politie inroepen. Op openbaar terrein kan men dit niet. Het privé-karakter van het schoolterrein kan men aangeven met bordjes verboden toegang of met een symbolische afscherming (haag of hekwerk op borstwering-niveau), maar niet alle onbevoegden zullen hierdoor laten weerhouden om het terrein op te gaan. In sommige gevallen zal men verder moeten gaan, en een beveiligingshekwerk rondom het terrein moeten plaatsen. Zo'n hek is geen symbolische, maar een fysieke barrière om het terrein te betreden.

Daarbij passen wel een paar kanttekeningen:

- als men echt wil, is elk hek te "nemen";
- wanneer iemand zich bij een poging tot overklimming aan het hek verwondt of kleding beschadigt, kan de eigenaar (de school) aansprakelijk worden gesteld;
- een hek is vrijwel nooit een verfraaiing van de omgeving, maar kan een sfeer van vijandschap en agressie oproepen;
- een hek vormt een extra object dat onderhouden moet worden: periodiek onderhoud en reparatie bij vernieling vormt een extra kostenpost ten laste van het onderhoudsbudget.

Een nadeel op een hoger schaalniveau dan de individuele school is, dat sluiting van schoolterreinen kan betekenen dat er voor de jeugd nergens meer een ontmoetingsplaats voorhanden is. Dit gebrek aan geschikte ruimte kan aanleiding vormen voor frustratie en agressie. In die gevallen kan een hek averechts werken: de vernielzucht gaat omhoog in plaats van omlaag en zal zich eventueel op andere objecten gaan richten.

Een hek vormt in de meeste gevallen een doelmatige afscheiding van het (geprivatiseerde) terrein, maar heeft ook de nodige nadelen.

¹ Het woord "bestemming" is hier gebruikt in de zin van "toegewezen functie". Strikt juridisch hoeft de bestemming niet "openbaar gebied" te zijn, maar kan de bestemming "onderwijsdoeleinden" zijn. Via bestemmingsplankaarten is per school waarschijnlijk snel na te gaan van welke juridische bestemming er sprake is.

Plaatsing van een hek moet alleen overwogen worden, wanneer de overlast of materiële schade hiertoe aanleiding geeft en aan de volgende randvoorwaarden is voldaan:

- men kan zich aan het hek niet verwonden²;
- het hek heeft de welstandstoets doorstaan;
- het onderhoud van het hek is budgettair en organisatorisch geregeld;
- er zijn mogelijkheden elders voor de jeugd om samen te komen.

Wanneer men niet aan de laatste of de laatste twee voorwaarden kan voldoen, hoeft het idee van een hek niet meteen overboord gegooid te worden. Uit hoofdstuk 2 weten we immers, dat het hoofdgebouw de grootste schade oploopt. Wanneer de gebouwen vrij ver (bijvoorbeeld 20 meter en meer) uit elkaar liggen, kan men **gedeeltelijke** afsluiting overwegen, namelijk alleen van het terrein rond het hoofdgebouw. Het hek is dan een stuk minder lang (lagere plaatsings- en onderhoudskosten) en er blijft rond het gym- en hulpgebouw speelruimte over voor de jeugd. Vaak hebben deze gebouwen blinde muren, die geschikt zijn om tegen te voetballen. De schade van het gym- en hulpgebouw kan iets toenemen, maar dat zal slechts een fractie zijn van de schade die men door het hek aan het hulpgebouw voorkomt.

Advies: privatiseer alle schoolterreinen, en geef de (nieuwe) grens tussen openbaar en privé-gebied duidelijk aan. Bij scholen met geringe overlast en schade kan men volstaan met een haag of hek op borstweringniveau, bij scholen met veel overlast of schade past men een beveiligingshekwerk toe dat aan gestelde randvoorwaarden voldoet. Liggen hoofd- en bijgebouwen meer dan 20 meter uit elkaar, sluit dan alleen het terrein rond het hoofdgebouw af en richt het overige terrein in als ontmoetingsplaats voor de jeugd.

Deugdelijk alarm:

Op de meeste scholen is thans stil alarm aanwezig. Dit heeft als belangrijk nadeel, dat de inbreker zelf niet afgeschrikt wordt bij het binnendringen van het gebouw. Er is uit de interviews bijvoorbeeld gebleken, dat inbrekers eerst een ruit ingooien, wachten tot de bewakingsdienst geweest is en na diens vertrek het gebouw alsnog binnendringen.

Het stil alarm zou uitgebreid moeten worden met een optisch en akoestisch alarm aan de binnenzijde van het gebouw. Dit heeft de functie, de inbreker onrustig te maken (hij zal dan meestal vluchten). Aan de buitenzijde kan het ook een functie hebben (mits de school van veel glas voorzien is): omwonenden alarmeren³. Deze kunnen dan een signalement van de daders opnemen en aan de politie doorgeven.

² Dit wordt door de nieuwe Wet Productaansprakelijkheid heel precies geregeld. Boven de 1,5 meter zijn uitsteeksels, punten etc. soms wel toegestaan.

³ Het optisch signaal moet dan zodanig worden geïnstalleerd, dat het in het zicht van de bebouwing en van de aanrijroute voor de surveillance ligt.

Beveiligingsverlichting:

Aan de buitenzijde komt beveiligingsverlichting. Men kan de beveiligingsverlichting voorzien van een licht/donker sensor (licht floept vanzelf aan bij invallen van de duisternis en gaat uit zodra het licht wordt).

Uitgangspunten voor het aanbrengen van beveiligingsverlichting zijn:

- de hele gevel wordt aangelicht (geen donkere hoekjes);
- de lichtbron verblindt passanten niet;
- behalve de gevel wordt ook het terrein verlicht⁴ (door middel van armaturen op circa 4 meter hoge palen).

Is de keuze gemaakt, dan wordt een deugdelijke plaatsing en vervolgens een goede organisatie om de bediening heen belangrijk. Ook het onderhoud (periodieke controle op de werking van alle organen) mag niet achterwege blijven. Voor de organisatie is periodieke instructie aan het schoolpersoneel noodzakelijk. Deze kan gecombineerd worden met de doormeting van het alarm (vergelijk brandweeroefeningen).

Tot slot geldt onafhankelijk van het type alarm en beveiligingsverlichting, dat de bereikbaarheid per auto voor politie en bewakingsdienst duidelijk en direct is. Bij sommige scholen, die volgens de oude Bijlmer-principes gepland zijn op maaiveld (aan voet-/fietspaden) behoeft de bereikbaarheid per auto verbetering.

Advies: breid bij alle scholen het stil alarm uit met een optisch en akoestisch alarm aan de binnenzijde van het gebouw. Kies de beveiligingsverlichting aan de buitenzijde afhankelijk van de situatie ter plaatse. Garandeer de bereikbaarheid per auto. Licht de alarminstallatie periodiek door, zowel op het technische als het organisatorische aspect.

Intensief onderhoud:

Veel schoolgebouwen in Zuid-Oost wekken de indruk dat de strijd met vandalen en kliekeraars is opgegeven. Dit werkt het verder "aanvreten" van het gebouw in de hand (men denkt: het is toch al kapot, dus het geeft niet als ik wat verniel).

Thans moeten de scholen alle schaden ontstaan door vandalisme, inbraak en brandstichting doorgeven aan de stadsdeelraad, die zorg draagt voor het herstel. Uit de interviews met de schoolhoofden blijkt, dat op urgente zaken goed gereageerd wordt: herstel binnen 48 uur. Kleine zaken echter blijven (te) lang liggen en geven al die tijd een verloederd beeld. Aan graffiti wordt zelfs niets gedaan (behalve dat de scholen 20 liter tolueen wordt verstrekt om het zelf schoon te maken). Ook het onderhoud van het terrein (bestrating en beplanting) wordt veelal verwaarloosd.

⁴ Bij gevels van twee (of meer) verdiepingen hoeven soms geen paalarmaturen te worden geplaatst: de gevelarmaturen worden zo hoog opgehangen dat het licht zich over een grote oppervlakte verspreidt (het vermogen van de lampen moet daartoe hoger zijn dan normaal. De verlichtingssterkte neemt kwadratisch af met het vergroten van de afstand tussen lichtbron en maaiveld!).

Losliggende bestrating (dit wordt vaak veroorzaakt door grondverzakking) levert projectielen op om een ruit mee in te gooien en doorgeschoten struikgewas belemmert het zicht vanuit woningen en vanaf de straat op school en -terrein.

Duidelijk is dat de onderhoudstoestand op verschillende manieren inwerkt op het risico voor vandalisme- en andere schade dat het schoolgebouw loopt.

Een mogelijkheid om sneller herstel van kleine schade aan het gebouw te bewerkstelligen is het overdragen van de verantwoordelijkheid voor herstel aan de scholen zelf. De scholen krijgen hiervoor een eigen budget. Het onderhoud aan het terrein zal worden overgedragen aan stadsdeelwerken.

Er zijn ook plannen in de maak om de scholen per 1-1-90 een budget voor klein onderhoud aan het gebouw te geven. Het schadebedrag per leerling (zie tabel 1 in hoofdstuk 2) kan voor de bepaling van het budget gebruikt worden. Ook kan worden gesteld dat scholen die een laag schadebedrag per leerling kennen, iets extra's krijgen om ook graffiti te bestrijden. Voor dit laatste doel worden in 3.3 enkele suggesties gedaan.

Advies: houd bij het toekennen van budgetten voor klein onderhoud rekening met het schadebedrag per leerling. Bouw waar mogelijk ook ruimte in om graffiti te bestrijden.

Conciërge:

Het aanstellen van een conciërge past prima in het plaatje van klein schadeherstel door de scholen zelf. Een technisch persoon met als hobby tuinieren is geknipt voor zo'n baan: zelf kleine ruiten inzetten, kapot sluitwerk vervangen, losliggende tegels op het schoolplein vastzetten met cement en struiken bij snoeien. Het zou handig zijn als de conciërges tegelijk met de invoering van het eigen schadeherstel worden aangesteld.

Kleine scholen en scholen met weinig schade kunnen samen doen met één conciërge. Te denken valt aan een achttal conciërges. Men zou wisselende diensten in kunnen stellen zodanig dat steeds twee conciërges avond- of weekenddienst hebben. Deze diensten kan men zien als wachtdienst (oproepbaarheid bij onraad) of als gewone dienst (waarbij men op scholen en schoolterreinen toezicht houdt). In 3.3 wordt hier verder op ingegaan onder de kopjes "medegebruik" en "surveillance".

In een later stadium kunnen woningen naast de school gebouwd worden voor de conciërge(s), in situaties waar thans het natuurlijke toezicht vanuit woningen geheel ontbreekt. Gezien de lange procedures voor het bouwen van woningen zou de bouwvoorbereiding nu al in gang gezet moeten worden. Het minimum aantal woningen is twee per school, beter is een blokje van 4 tot 6 woningen. Daarmee wordt de kans vergroot dat er iemand thuis is en onraad opmerkt en wordt de verantwoordelijkheid gedeeld (komt niet vol op de schouders van één persoon te rusten).

Advies: stel conciërges aan tegelijk met de invoering van schadeherstel door de scholen zelf. De conciërges verrichten klein onderhoud en herstellen kleine schades aan gebouw, bestrating en groen. Zet de procedure in gang voor de bouw van (conciërge-)woningen bij scholen die een natuurlijk toezicht missen (circa 4 woningen per school).

3.3 Aanvullende maatregelen

Medegebruik:

Sommige scholen hebben contracten met andere instellingen voor verhuur van ruimten buiten de schooltijden. Nu blijkt het uit de interviews wel wat uit te maken of die medegebruiker een moeder-MAVO of een karateclub is.

Sommige medegebruikers zijn zorgvuldig met het gebouw, andere zorgen alleen maar voor extra overlast en schade.

In sommige gevallen kan het medegebruik beter afgeschaft worden, in andere gevallen moet het beter worden georganiseerd (goed afsluiten, kundige bediening alarm).

De conciërges (zie paragraaf 3.3) kunnen hierin een taak krijgen: als er 8 conciërges komen, kunnen er 2 avonddienst draaien (toezicht houden op medegebruik en afsluitgedrag).

Advies: schaf hinderlijk medegebruik af en organiseer het overblijvende medegebruik optimaal, waarbij de aan te stellen conciërges door middel van roulerende avonddienst een toezichttaak krijgen.

Extra surveillance:

Verschillende schoolhoofden hebben te kennen gegeven buiten de schooltijden en in de schoolvakanties méér preventieve surveillance door politie tot dicht bij de school te willen. Thans komt de politie niet tot vlak bij de school (soms kan dit ook niet, omdat het maaiveld niet toegankelijk is voor autoverkeer). Het bereikbaar maken van de school is een randvoorwaarde, die bij de basismaatregelen (3.2) al werd aangegeven. Wanneer aan die randvoorwaarde voldaan is, kan de politie tot dichtbij de school komen. Dus niet uit de verte kijken "of de school er nog staat", maar uit de auto stappen en hekwerk, terrein en gevel inspecteren.

Een goede beveiligingsverlichting (voorzien in de basismaatregelen, zie 3.2) maakt zo'n inspectie ook bij duisternis goed mogelijk.

Onregelmatigheden worden door surveillanten geregistreerd en zodanig verwerkt, dat gegevens achteraf oproepbaar zijn. Constateert men dit tijdens diensturen van de conciërges (moeten bekend zijn bij de surveillanten) dan roept men zonodig de conciërge op.

Behalve de politie kan men ook de bewakingsdienst en/of de conciërges inschakelen voor preventieve surveillance. Dit kan bijvoorbeeld nodig zijn bij capaciteitsgebrek van de politie en in vandalismegevoelige periodes.

Een analyse van gevoelige periodes maakt gerichte surveillance mogelijk. In 1988 bleek de periode april tot en met juli veel schadegevoeliger dan de overige maanden (zie hoofdstuk 2).

Een vanaf 1-1-89 continu bij te houden "schadethermometer" zou direct gekoppeld moeten worden aan de surveillanceplanning. Zo kan een aanzwellende vandalisiegolf de kop ingedrukt worden voordat hij zijn hoogtepunt heeft bereikt. Wanneer zowel politie als bewakingsdienst en/of conciërges preventief surveilleren, dienen zij van elkaars surveillanceschema op de hoogte te zijn en dit waar mogelijk op elkaar af te stemmen.

Daartoe zou ook het **tijdstip** waarop de schade is toegebracht beter bijgehouden moeten worden.

Bewakingsdiensten (meldcentrales) moeten daartoe een registratie van meldingsgegevens bijhouden en daar hun surveillance op plannen. In het geval zij niet zelf surveilleren, geven zij de gegevens door aan de surveillanceplanners bij de politie.

Overigens zou de reactie van de bewakingsdienst na een inbraak verder moeten gaan dan alleen een vluchtige inspectie. We hebben immers al gezien dat inbrekers het vertrek van de bewaking afwachten en alsnog naar binnen gaan. Men zou in dat geval de geforceerde toegang met een noodluik of anderszins dicht moeten maken. Het materiaal en gereedschap zou daartoe op een vaste, afgesproken plek in de school moeten liggen.

Een andere mogelijkheid is: de dienstdoende conciërge inschakelen. Zodra die gearriveerd is, kan de bewakingsdienst weer verder gaan met de normale routine. Het dichtmaken van de geforceerde toegang is dan werk voor de conciërge⁵.

Advies: zorg ervoor dat politie, bewakingsdiensten en/of conciërges hun preventieve surveillance tot bij het schoolgebouw intensiveren. Houd continu een schadethermometer bij die gevoelige periodes en tijdstippen registreert, waarop een gerichte surveillanceplanning kan worden gebaseerd. Afstemming van routes en tijdstippen tussen de surveillanten is noodzakelijk. Na inbraakalarm gaan de bewakingsambtenaren meer service verlenen: noodluik aanbrengen of komst van de conciërge afwachten.

Ontwerpaanpassingen:

Soms zal men nog aanvullende maatregelen willen nemen tegen bijvoorbeeld ingooien van ruiten, opklimming en diefstal. Dit kan het geval zijn wanneer men besluit om geen hek aan te brengen, of men slechts een deel van het terrein afschermt.

In die situatie zijn de volgende ontwerpaanpassingen het overwegen waard:

- 'inpakken' van regenpijpen en het treffen van andere anti-klimmaatregelen⁶;
- luiken voor (een deel van) de ramen (rolluiken of voorzetluiken) tegen vernieling van ruiten;

⁵ Uiteraard is het inschakelen van de conciërge alleen mogelijk binnen de diensttijden, dus niet 's nachts (tenzij men continudiensten instelt, dan is er geen beperking aan het oproepen van de conciërge).

⁶ Hierbij hoeft niet alleen naar broekscheurders en andere onsympatiek ogende maatregelen gegrepen te worden. Soms kan het ook anders en mooier: regenpijp in pandig maken, dak opbouwen, platte luifel vervangen door een hellende/dakvormige kap.

- compartimentering van het interieur, bijvoorbeeld door het plaatsen van een ruime of extra kluis, waarin ook de kostbare kantoorartikelen (die relatief veel gestolen worden, zie hoofdstuk 2) kunnen worden opgeborgen.

Advies: neem bij scholen waarvan het terrein niet geprivatiseerd is of niet met beveiligingshekwerk afgeschermd wordt in het beveiligingsplan aanvullende maatregelen op met betrekking tot:

- anti-klimvoorzieningen;
- bescherming van de ruiten;
- inbraakvrije berguimten binnen de school.

Graffitibestrijding:

Bij twee interviews met schoolhoofden kwam een aanbod met betrekking tot graffitibestrijding naar voren, dat aardig is om hier te vermelden.

Een graffiticlub wil voor 10.000 gulden een graffiti-kunstwerk aanbrengen en onderhouden.

Zo'n "contract" met een graffiti-club heeft een nadeel: op een goed onderhoud kan men geen staat maken. Straks is er wel betaald, maar zijn de makers onvindbaar als het kunstwerk besmeurd is. Het is beter eerst een experiment op één school te houden. Het kunstwerk ligt dan in het zicht van de metro (kick voor de makers) en binnen de bescherming van een hek (verkleining van de kans op bevuiling). Op de nogal forse prijs zal waarschijnlijk wel af te dingen zijn.

Bij de prijs moeten de schoonmaakkosten nog worden opgeteld. Niet alleen van de zijde(n) waar het kunstwerk komt, maar van de hele gevel. De school moet dan ook echt mooi worden. Dus aan alle kanten of een graffitikunstwerk of schoonmaken.

3.4 Procedure

Initiatief en overleg:

Voor elke school zal door de stadsdeelraad op basis van de uitgebrachte adviezen een beveiligingsplan moeten worden gemaakt. Dit beveiligingsplan zal een nadere (meer concrete) uitwerking van het hier gegeven advies zijn. De uitvoering van die plannen dient per school in een zo kort mogelijke, aaneengesloten periode te geschieden. Dit voorkomt dat de dagelijkse gang van zaken op de school diverse keren verstoord wordt door de aanleg van preventieve voorzieningen. Bovendien wordt dan in één klap de optimale preventieve werking van de maatregelen bereikt. Bij het uitstellen van bepaalde maatregelen zal gedurende de periode van uitstel de school zwakke plekken blijven vertonen met alle nadelige gevolgen van dien.

De rol van de stadsdeelraad zal verder moeten strekken dan het maken van beveiligingsplannen en het toezien op een snelle uitvoering: zij neemt het initiatief voor oprichting van een schoolhoofden-overleg.

Zo'n overleg kan onder andere zinvol zijn om:

- afspraken te maken over de onderling afstemming van preventieve maatregelen (problemen niet op elkaar afschuiven);
- afspraken te maken over gezamenlijk te treffen preventieve maatregelen (met als mogelijk voordeel: lagere kosten);
- duidelijkheid te scheppen over wie waarmee bezig is (bijvoorbeeld voortgang beveiligingsplannen individuele scholen);
- ervaringen uitwisselen over geleden schades, vermoedelijke daders en geboekte successen.

Wanneer het oprichten van een schoolhoofden overleg geen haalbare kaart is, houdt de stadsdeelraad wel de coördinerende functie, maar vervult die op andere wijze (bijvoorbeeld frequent/regelmatig bilateraal overleg).

Advies: de stadsdeelraad trekt een schoolhoofdenoverleg van de grond. Hierin participeren: stadsdeelraad (afdeling onderwijs en eventueel openbare werken), schoolhoofden, politie en eventueel maatschappelijk werk en vertegenwoordigers van de oudercommissie. Doelstelling van dit overleg: toelichting door de stadsdeelraad over planning en voortgang, inspraak van de schoolhoofden hierop en onderling contact tussen schoolhoofden over gezamenlijk te treffen preventieve maatregelen.

Fasering:

In paragraaf 2.1 is een top-vijf van meest schadegevoelige scholen samengesteld uit gegevens van de afdeling onderwijs. Uit de interviews met de schoolhoofden kwam een vijftal scholen naar voren die veel overlast (niet-materiële schade) ondervinden van jeugdgroepen of drugverslaafden.

Drie scholen komen op beide lijstjes voor:

- De Brink;
- Bijlmerdrieschool;
- Holendrechtschool.

Het is aan te bevelen om met deze drie scholen op zeer korte termijn een begin te maken met het maken van een beveiligingsplan. Wanneer de plannen voor deze drie scholen op de rails staan, is het moment aangebroken om andere scholen te gaan beveiligen. Te denken valt aan de scholen die in de nabijheid van de drie eerste scholen staan.

Men moet immers waken voor een verplaatsingseffect: wanneer het beveiligingsplan wordt uitgevoerd (en dat gebeurt in snel tempo, niet stapje voor stapje) kunnen andere scholen doelwit worden. Wanneer daar nog niets aan beveiliging gedaan is, bestaat de kans dat de schadecijfers omhoog gaan.

Op het moment dat het beveiligingsplan op de eerste drie scholen in werking treedt, moet er op de scholen in de nabijheid minstens een plan in voorbereiding zijn.

Advies: beveilig eerst de scholen "De Brink", "Bijlmerdrieschool" en "Holendrechtschool", en start direct daarna de beveiliging van de scholen in de nabijheid van de drie eerste scholen.

Implementatie:

We geven in steekwoorden aan hoe de implementatie zou kunnen verlopen.

- Alle schoolhoofden krijgen een brief van de stadsdeelraad waarin het initiatief tot beveiliging wordt toegelicht (met dit advies als bijlage).
- Schoolhoofdenoverleg bij elkaar roepen voor een oriënterend gesprek op basis van het toegezonden advies.
- Opstellen beveiligingsplannen per school op basis van dit advies.
- Plannen individueel met schoolhoofden bespreken, bijstellen en met uitvoering starten.
- Voortgangsbesprekingen in schoolhoofdenoverleg (bijvoorbeeld één keer per 2 maanden).

LITERATUURLIJST

- Amsterdammertjes vernielen!? Achtergronden van jeugdvandalisme (Rapportage onderzoek Jeugdvandalisme, deel 4); Bram van Dijk, Paul van Soomeren en Martin Walop, Amsterdam, 1982.
- Defensible Space in Amsterdam, ontwerp- en beheersuggesties voor vandalismepreventie, H.J. Korthals Altes, 1987.
- Modus Operandi Woninginbraken, deel A: onderzoeksverslag, landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven, 1989.

BIJLAGE 1:

Totaaloverzicht schade per school en geadviseerde maatregelen per school

De Schakel

schade en frequentie per gebouw/ruimte

Gebouw Delict	hoofd frq.scha.	Gym frq.scha.	Hulp frq.scha.	Onbekend frq.scha.	Totaal frq. scha.
vandalis.	4 965	1 990	8 1783	6 1221	19 4989
inbraak	1 ±200	- -	1 ±200	- -	2 ±400
brandst.	- -	- -	- -	- -	- -
inbr/vand.	1 342	- -	- -	- -	1 342
totaal	6 ±1507	1 990	9 ±1983	6 1221	22 5701

Met name de ruiten van het hulpgebouw worden nogal eens vernield.
De problemen rond het hoofd- en hulpgebouw lijken ongeveer van dezelfde omvang te zijn.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE SITUATIE BIJ "DE SCHAKEL"

gebouw

hemelwaterafvoer ■ voorzieningen aanbrengen c.q. herstellen.
andere opklimmogelijkheden wegnemen:
- muurtje gymzaal slopen;
- lage uitbouw bij entree verhogen.

ontwerpaanpassingen: - stekelig laagblijvend groen in
inspringende gevelgedeelten
aanbrengen.

alarmsysteem : controle op projectering.

terrein : - afscheiding met poorten: terrein komt dan
als buurtspeelplaats te vervallen.
- beveiligingsverlichting.

onderhoud (schoonmaakdienst/terrein/tuin): met name achterzijde.

■ De Bijlmerhorst

/ frequentie en schade per gebouw

Gebouw delict	Gym frq.scha.	Hoofdgeb. frq.scha.	Hoofdgeb. in medegebr. frq.scha.	Onbekend frq.scha.	Totaal frq.scha.
vandal.	1 ±100	4 ±573	2 545	- -	7 ±1218
inbr.	2 1252+?	2 1626	2 ±1250	1 -	7 ±4128
brandst.	- -	- -	- -	- -	- -
poging					
inbr./vand	1 ±200	- -	- -	- -	- ±200
totaal	4 ±1552+?	6 ±2199	4 ±1795	1 -	15 ±5546+?

Uit tabel 3 blijkt dat in het hoofdgebouw Echtenstein 85 de problemen het grootst zijn.

Opvallend is dat er in totaal ongeveer evenveel sprake is van inbraak als van vandalisme.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE
SITUATIE BIJ DE "BIJLMERHORST"

terrein: afscheiding met poorten

onderhoud (schoonmaakdienst/terrein/tuin): liefst door bekende
schoonmakers.

andere organisatorische maatregelen: afschaffing medegebruik door
karateclub.

▪ Bijlmermontessori

frequentie en schade per gebouw

Gebouw delict	Hoofdgebouw freq. schade		Gymgebouw freq. schade		Totaal freq.schade	
vandalisme	4	949+?	4	1756	8	2705+?
inbraak	-	-	-	-	-	-
brandst.	1	279	-	-	1	279
totaal	5	1228+?	4	1756	9	2984+?

De problemen rond het hoofdgebouw zijn ongeveer even groot (klein) als de problemen rond het gymgebouw.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE
SITUATIE BIJ DE "BIJLMERMONTESSORI"

alarmsysteem

terrein: afscheiding met poorten

onderhoud (schoonmaakdienst/terrein/tuin): tuinonderhoud door school zelf.

verbouwingsplannen: nieuwe directieruimte; (advies: computer
verrijdbaar de kluis in!)

Bijlmerdrieschool

frequentie en schade per gebouw

Gebouw delict	Gym frq.scha.	Hoofdgebouw frq. schade	Onbekend frq. schade	Totaal frq.scha.
vandalis.	2 1257	13 7802	2 473	17 9532
inbraak	- -	1 2734	- -	1 2734
brandst.	- -	1 3231	- -	1 3231
vandalis. na inbr.	- -	2 3676+?	- -	2 3676+?
totaal	2 1257	17 17443+?	2 473	21 19173+?

De problemen rond het hoofdgebouw zijn aanzienlijk.
De brandschade en herstelkosten na een inbraak bedragen ondanks de geringere frequentie van deze incidenten in vergelijking met vandalisme meer dan de totale vandalismeschade.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE
SITUATIE BIJ DE "BIJLMERDRIESCHOOL"

gebouw ■ bouwkundige details gevelopeningen: glas opvrolijken en kleine schaden snel herstellen.

terrein: afscheiding met poorten
beveiligingsverlichting

andere organisatorische maatregelen: conciërge instellen.

De Blauwe lijn

frequentie en schadebedragen per gebouw

Gebouw delict	Hoofdgeb. in medegebruik	Gymgebouw	Hoofdgebouw	Totaal
	freq. schade	freq. schade	freq. schade	freq. schade
vandalis.	3 685	4 ±1860	1 89	8 ±2634
inbraak	- -	2 2556	- -	2 2556
brandst.	- -	- -	- -	- -
totaal	3 685	6 ±4416	1 89	10 ±5190

De totaalschade zal schommelen tussen de f 5.000,- en f 5.400,- plus de onbekende schade van een inbraak in de gymzaal.

Uit de tabel blijkt duidelijk dat de problemen rond het gymgebouw het grootst zijn.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE
SITUATIE BIJ "DE BLAUWE LYN"

gebouw: ontwerpaanpassingen: steviger materialen

snelheid herstel schade

organisatorische maatregelen: meer bewaking.

De Rozemarn

schade en frequentie per gebouw

Gebouw delict	Hoofd frq.scha.	Gym frq.scha.	Hulp frq.scha.	Onbekend frq.scha.	Totaal frq.schade
vandal.	11 3116	1 863	8 1579+??	1 92	21 5650+??
inbraak	4 324+?	2 1397+?	1 251	1 325	8 2297+??
brandst.	- -	- -	- -	- -	- -
inbr./van	- -	- -	1 206	- -	1 206
totaal	15 4440+?	3 2260+?	10 2036+??	2 417	30 8153

De problemen in het hoofdgebouw zijn het grootst al is het opvallend dat er relatief veel vandalisme plaatsvindt in en rond het hulpgebouw.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE
SITUATIE BIJ DE "ROZEMARN"

gebouw : compartimenten (kluisruimten)
ontwerpaanpassingen: brandveilige brievenbussen

terrein: beveiligingsverlichting, afsluitbare fietsenstalling

medegebruik gebouw(en): afschaffen

De Nellestein (inclusief De Praatpaal)

/ schade en frequentie per gebouw

Gebouw delict	Hoofd N. freq. sch.		Gym freq. sch.		Hoofd P. freq. sch.		Onbek. freq. sch.		Totaal freq. sch.	
vand.	3	1354	2	1126	1	1011	2	1644	8	5135
inbr.	-	-	-	-	-	-	1	753	1	753
brands.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	3	1354	1	1126	2	1011	3	2397	9	5888

De problemen zijn in de 3 gebouwen ongeveer even groot (klein).

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE SITUATIE BIJ DE "NELLESTEIN"

optreden politie: surveillance

onderhoud tuin : groen uitdunnen

N.B.: beslist **geen** afscheiding van het terrein (is ongewenst).

Holendrecht (inclusief Mobiel)

/ schade en frequentie per gebouw/ruimte

Gebouwen delict	Hoofdgebouw freq. schade		Gymzalen freq. schade		Totaal freq. schade	
vandalisme (incl. vern.)	6	±2200	2	±500	8	±2700
inbraak	1	557	-	-	1	557
brandstichting	3	12858	-	-	3	12858
vandalisme/ brandstichting	1	2004	-	-	1	2004
totaal	11	±17619	2	±500	13	18119

De problemen rond de gymzalen waren in 1988 erg klein.
Het is opvallend dat van de 6 vandalismegevallen er 4 bestaan uit het (ernstig) vervuilen van de speelplaatsen en maar 2 uit de vernieling van ruiten.

Brandstichting vormt verreweg de grootste kostenpost.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE SITUATIE BIJ DE "HOLENDRECHTSCHOOL"

gebouw : bouwkundige details gevelopeningen: beter hang- en sluitwerk op ramen

dak : betere detaillering overstek
ontwerpaanpassingen: luifels.

alarmsysteem

terrein : afscheiding met poorten
beveiligingsverlichting, afsluitbare zandbakken

snelheid herstel schade

N.B.: welzijnswerk zinloos (onbereikbare groep).

Cont. Ferrini

/ schade en frequentie per gebouw/ruimte

Gebouw Delict	Hoofd freq. schade		Gym freq. schade		Totaal freq. schade	
vandalisme	8	3227	-	-	8	3227
inbr./vand.	-	-	1	?	1	?
Totaal	8 8	3227	1	?	9	3227

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETEREN VAN DE SITUATIE
BIJ "CONTARDO FERRINI"

School is in verbouwing.
Geen beheerder bekend.
Aanbevelingen thans niet te geven.

De Brink

Gebouw delict	Hulp frq.scha.	Hoofd frq.scha.	Gym frq.scha.	Onbekend frq.scha.	Totaal frq.scha.
vandalis	4 1136	11 5206	1 1195	6 7135	22 14672
inbraak	1 1398	- -	- -	3 239+??	4 1637+??
brandst.	1 450	1 950	- -	- -	2 1400
inbr/vand	1 ±100	- -	1 311	- -	2 ±411
onbekend	- -	- -	- -	1 3522	1 3522
totaal	7 ±3000	12 6156	2 1506	10 10896+	31 ±21642+??

De totale schade als gevolg van vandalisme, inbraak en brandstichting was in 1988 op De Brink minimaal f 21.642,-. Aangezien de herstellkosten van 2 inbraken onbekend is, zal het daadwerkelijke bedrag hoger liggen. Het is jammer dat van ongeveer een derde van de gevallen niet bekend was in of bij welk gebouw het incident zich heeft afgespeeld. De cijfers lijken er echter op te duiden dat de problemen rond het hoofdgebouw het grootst zijn.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE
SITUATIE BIJ DE "BRINK"

gebouw

ontwerpaanpassingen: binnenverlichting geschakeld via sensoren, brandmelders in hoofdhallen en speellokaal gewoon glas in plaats van kunststof.

alarmsysteem : ook in hulpgebouw.

optreden politie : afspraken met bureau Flierbosdreef.

terrein : afscheiding met poorten (met name tussen speellokaal en blauwe hal).

beveiligingsverlichting: rondom, geschakeld via sensoren.

onderhoud tuin : kappen beplanting

organisatorische maatregelen: buurtpreventieproject i.s.m. ouders, buurt, diensten.
krantenberichten: bewustmaking van schadebedragen.
Bordje verboden toegang op schoolplein. Buurtactiviteiten in school onderbrengen. Meldpunt voor incidenten.

De Tamboerijn

Gebouw Delict	Hoofd frq.scha.	Gym frq.scha.	Hulp frq.scha.	Onbekend frq.scha.	Totaal frq.scha.
vandalis.	- -	2 4896	2 816	3 7585?	7 6470
totaal	- -	2 4896	2 816	3 7585?	7 6470

Er is in 1988 niet veel gebeurd in De Tamboerijn. Slechts 7 gevallen van vandalisme zijn geregistreerd. Er zijn echter twee keer dure ruiten van de gymzaal vernield, waardoor de totale kosten toch nog rond de f 7.000,- liggen.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE SITUATIE BIJ SGS "REIGERSBOS"

terrein: afscheiding met poorten
beveiligingsverlichting

snelheid herstel schade: kleine schade in eigen beheer, grote
schade moet sneller, door gemeente

onderhoud tuin: inrichting, herstel, onderhoud

N.B. **niet** doen: uitbreiding alarm, kluisruimte

De Vijzelmolen (inclusief De Knotwilg)

Gebouw Delict	Hoofd freq. schade		Gym freq. schade		Totaal freq. schade	
vandalisme	15	7548	1	450	16	7998
inbraak	-	-	-	-	-	-
brandst.	1	918+?	-	-	1	918+?
inbr./vand.	1	430	-	-	1	430
totaal	17	8896+?	1	450	18	9346+?

De problemen rond de gymzaal waren in 1988 te verwaarlozen. Elf keer zijn er één of meer ruiten van het hoofdgebouw vernield.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE
SITUATIE BIJ DE "TAMBOURIJN"

terrein: afscheiding met poorten
beveiligingsverlichting

snelheid herstel bekladding: ingaan op offerte van graffitti-club
voor aanbrengen en beheren van
graffitti-kunstwerk.

Scholengemeenschap Reigersbos

Gebouw Delict	Hoofd freq. schade		Gym freq. schade		Totaal freq. schade	
vandalisme	13	1151+??	1	?	14	1151+???
inbraak	1	693	-	-	1	693
brandst.	-	-	1	964	1	964
totaal	14	1844+??	2	964+?	16	2808+???

In 1988 zijn 11 keer één of meer ruiten van het hoofdgebouw ingegooid.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE SITUATIE BIJ DE "16E MONTESSORI"

terrein: afscheiding met poorten

snelheid herstel bekladding: abonnement op anti-graffitti-dienst.

snelheid herstel andere schade

16e Montessorischool

Gebouw delict	Hoofdgebouw freq. schade		Hulpgebouw freq. schade		Totaal freq. schade	
vandalisme	6	2083	6	±2449+?	12	±4532+?
inbraak	2	112+?	2	161+?	4	273+??
brandst.	-	-	-	-	-	-
totaal	8	2194+?	8	2610+??	16	4805+???

Het blijkt dat de problemen rond het hulpgebouw ongeveer even groot, zelfs iets groter zijn dan die rond het hoofdgebouw.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE SITUATIE BIJ DE "MEENT"

terrein: afscheiding met poorten en hier:
beveiligingsverlichting

snelheid herstel bekladding: of ingaan op offerte graffiti-club
voor aanbrengen en beheer van
graffitti-kunstwerk of aarden wal om
zicht op school vanuit metro te
ontnemen.

De Meent

Gebouw delict	Hoofdgebouw freq.	schade	Gymgebouw freq.	sch.	Totaal freq.	schade
vandalisme	11	5328+??	3	±884	14	6212+??
inbraak	4 (of 3)	1479	1	1622	5 (of 4)	3101
brandsticht.	1	2271	-	-	1	2271
onbekend	1	1555	-	-	1	1555
totaal	17 (of 16)	10633+??	4	±2506	21 (of 20)	±13139+??

Van de 11 vandalismegevallen hebben er 5 betrekking op vernieling van of op het dak en slechts 3 op vernieling van ruiten in de gevel. Het dakvandalisme op het dak van het hoofdgebouw lijkt één van de grootste problemen.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE
SITUATIE BIJ DE "VIJZELMOLEN/KNOTWILG"

gebouw : compartimenten (kluisruimten): groot genoeg voor audio
visuele middelen en computermeubel.

terrein: afscheiding met poorten

Cornelis Jetsesschool

Het is duidelijk dat de Cornelis Jetsesschool niet te kampen heeft met een criminaliteitsprobleem, althans niet in 1988.
Het gebouw ligt ook eigenlijk buiten Amsterdam Zuidoost, in het dorpse Driemond.

ALGEMENE OPMERKINGEN EN SUGGESTIES TER VERBETERING VAN DE SITUATIE BIJ DE "CORNELIS-JETSES"

terrein: afscheiding met poorten: zodanig dat er ook geen auto's
meer het terrein op kunnen.

beveiligingsverlichting (eventueel)

verbouwingsplannen: onderhoudsbeurt medio 1989 in uitvoering.

NOTITIE

Aan: Stadsdeelraad Zuid-Oost
t.a.v. Dhr. Klos
Van: Bureau Criminaliteitspreventie

Betreft: Kostenaspecten preventieve maatregelen scholen Amsterdam
Zuid-Oost

Datum: augustus 1989

a. het geven van een andere bestemming aan het terrein

De procedurekosten voor een wijziging van het bestemmingsplan zijn moeilijk te begroten. Mogelijk kan dit als p.m. post worden opgenomen.

b. het terrein geheel of gedeeltelijk voorzien van een beveiligingshekwerk

De voorkeur gaat hierbij uit naar een 200 cm. hoog groen gecoat spijlenhekwerk van het type 'Palisade' van de fabrikant B&G o.g. De prijs wordt bepaald door de lengte van het hekwerk, het aantal poorten, sluitwerk, hoekkconstructies, grondverankering en bijkomende werken zoals eventuele aanpassing bestrating en tuinen. De totale kosten per school zijn door dit grote aantal variabelen onmogelijk te schatten.

c. het toepassen van beveiligingsverlichting

Hierbij kunnen drie belangrijke kostenposten worden onderscheiden: 1. 'slagvaste' armaturen, lichtbronnen en installatiematerialen, 2. installatiekosten, 3. exploitatiekosten. Om hier op in te vullen zal moeten worden bepaald over welk terreinoppervlak welke gemiddelde verlichtingssterkte gewenst is (5 - 10 lux) en welke plekken eventueel extra aandacht verdienen. Voorts is van belang hoeveel armaturen aan het gebouw kunnen worden gemonteerd en hoeveel op palen dienen te worden geplaatst. Tenslotte is het belangrijk te weten hoe energiezuinig de verlichting moet zijn en is lagedruk natrium bijvoorbeeld acceptabel?

Hier is wel een concreet kostenvoorbeeld te geven, waarbij we uitgaan van een school in één bouwlaag met rechte gevels en een buitenmaat van 36 x 36 meter (= 1300 m²), die voorzien wordt van lagedruk natriumlampen.

De lampen worden hierbij op 3,5 m. hoogte opgehangen, op een onderlinge afstand van 12 m. Een bruikbare armatuur is daarbij de Philips WC 121k, die f 400,- per stuk kost. Bij dit voorbeeld zijn 3 armaturen per gevel, dus in totaal 12 armaturen nodig (totale kosten: 12 x f 400,- = f 4800,-).

Voor de lamp zelf kan met een energiezuinige 18 watt-lagedruk natriumlamp worden volstaan. De exploitatiekosten zijn laag. Zelfs in de winter (14 uur duisternis per etmaal) kost het maar 1,8 kw (= f 0,65) om de lamp een week te laten branden tijdens de donkere uren.

Opgemerkt moet worden dat de onderzochte scholen meestal verspringende gevels hebben. Er zijn dan meer armaturen nodig om de hele gevel aan te lichten dan bij het voorbeeld met een rechte gevel.

Op het terrein moet verlichting op palen komen (paalarmaturen).

De gevelarmaturen zoals beschreven geven namelijk slechts verlichting tot 3 m. uit de gevel. Het overgrote deel van het terrein zal dus duister blijven indien men geen aanvullende terreinverlichting plaatst.

De palen moeten beschermd worden tegen doorsnijden/afzagen door toepassing van bijvoorbeeld een stalen voet, hetgeen ook extra kosten met zich mee brengt.

d. het aanpassen van de terreinen qua zichtbaarheid; het groen zal uitgedund, afgetopt (en onderhouden) moeten worden

Deze maatregel brengt extra loonkosten met zich mee. Per school valt te denken aan één dag werk voor het wegwerken van de achterstand in het onderhoud (kosten ± f 500,-). Het na de ingreep periodiek bijhouden van het onderhoud kan eventueel door de conciërge worden gedaan zonder extra kosten (zie punt e.) Op een aantal plaatsen zal voorts nog nieuwe beplanting moeten komen ('agressief' laag blijvend groen). Hierbij dient dan ook nog een tijdelijke lage horizontale puntdraadconstructie te worden toegepast om de jonge aanplant gelegenheid te geven zich te ontwikkelen.

e. het aanstellen van een conciërge (tevens voor klein schadeherstel en onderhoud)

Een analyse van de kosten en baten van een dergelijke functionaris is zeer belangrijk, maar geen gemakkelijke opgave. Van voordeel is hierbij dat er reeds één of meerdere proefprojecten lopen met een conciërge. Achterstallig schadeherstel en onderhoud lijken bij enkele scholen zonder meer al de aanwezigheid van een dergelijke functionaris qua kosten te rechtvaardigen. Er blijkt hier ook een aanbod van dienstverlening te zijn op 'non-profit' basis.

f. revisie van de alarmsystemen en uitbreiding van de alarmering in de gebouwen

Het beter beschermen van een aantal centrales door gebruikmaking van bijvoorbeeld stalen kasten, het controleren en aanpassen van de installatie en het aanbrengen van optisch en akoestisch alarm in de schoolgebouwen, zal - over 16 scholen gerekend - 2 à 3000 gulden per school gaan kosten. De periodieke instructie (oefenalarm) kan als p.m. post worden opgevoerd.

g. het medegebruik van de schoolgebouwen na schooltijd afschaffen, danwel beter organiseren

Een aantal schoolhoofden zijn van mening dat de netto opbrengst van dit medegebruik nihil is; ergernis, schade en vervuiling zouden meer kosten. Cijfers ontbreken evenwel.

h. het sneller herstellen van schade en beter onderhoud

Dit verdient zich in zijn algemeenheid altijd terug, en kost vooreerst alleen maar een betere organisatie en toezicht (zie ook punt e.).

i. het toekennen van een eigen budget per school voor (klein) schadeherstel

Hieronder kan ook klein onderhoud vallen. Geen andere kosten dan administratief beheer van de gelden (zie ook e. en h.).

j. meer en betere (tot aan het gebouw) surveillance door bewakingsdienst en/of Politie

Hier is qua kosten eerst alleen iets te zeggen wanneer het beveiligingsplan zoals bedoeld in het concept-advies nader is gedetailleerd.

Surveillance door de politie kan als p.m. post worden opgenomen. Surveillance door bewakingsdienst zal $\pm$ f 50,- per werkuur kosten. Surveillancedienst door de conciërge kost ook extra geld, maar minder dan f 50,- per werkuur indien men toch al avond- en weekenddiensten voor conciërges in wenst te stellen.